

Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Hasan YAŞAR
Ahmet ÇELİK
Ali IŞIK
Av. Serdar CEYLAN

CİLT: 24 • SAYI: 8
26 Mart 2025 ÇARŞAMBA

KADEMİK

Sayfalar

Merhaba

f /akademiksayfalar

www.merhabahaber.com

20. YY İLK ÇEYREĞİNDE KARAMAN'DA EĞİTİM ÖĞRETİM

Giriş

Sapancalı Hasna Hüsnü'nün, Karaman kitabında açtığı konulardan biri de Karaman'da maarif yani Karaman eğitim öğretimidir. Eğitim öğretim konusunun alt başlıklarında anaokulu, iptidaiyeler (ilkokullar), Karaman İdadisi (Lisesi), Hristiyan okulları vardır. Kitap sonundaki Karaman medreseleri konusu da bu yazıya eklenmiştir.

Kendisi de bir eğitimci olan Sapancalı'nın Karaman eğitim öğretimine dair oluşturduğu içerik; Osmanlı'nın sonunda Karaman eğitim öğretimine dair son kayıt ve tespitler olduğu için önemlidir.

Sapancalı'nın eğitim öğretim konusuna oluşturduğu içerikte resmi bilgiler yanında kendi gözlem, eleştiri ve değerlendirmeleri de vardır.

Ayrıca "Merkezde ve köylerde hangi okullar vardır?", "Ka-

raman'daki okul türleri nelerdir?", "Karaman'da okul türlerine göre ve toplam öğrenci sayısı ne kadardır?", "Karaman'da okulların fiziki kapasitesi nedir ve öğretmen sayısı ne kadardır?", "Sapancalı, Karaman eğitimini yazarken döneme ait bilgiler vermiş midir?" sorularının yanıtları bu yazıda bulunacaktır.

Yusuf YILDIRIM

Yazıda Sapancalı'nın metnine bağlı olarak önce verilen eğitim kurumlarının çeviri metni, sonra dilici çevirisi verilecek daha sonra da ilgili eğitim kurumunun analiz ve değerlendirmesi yapılacaktır ve konu sonuçla bağlanacaktır.

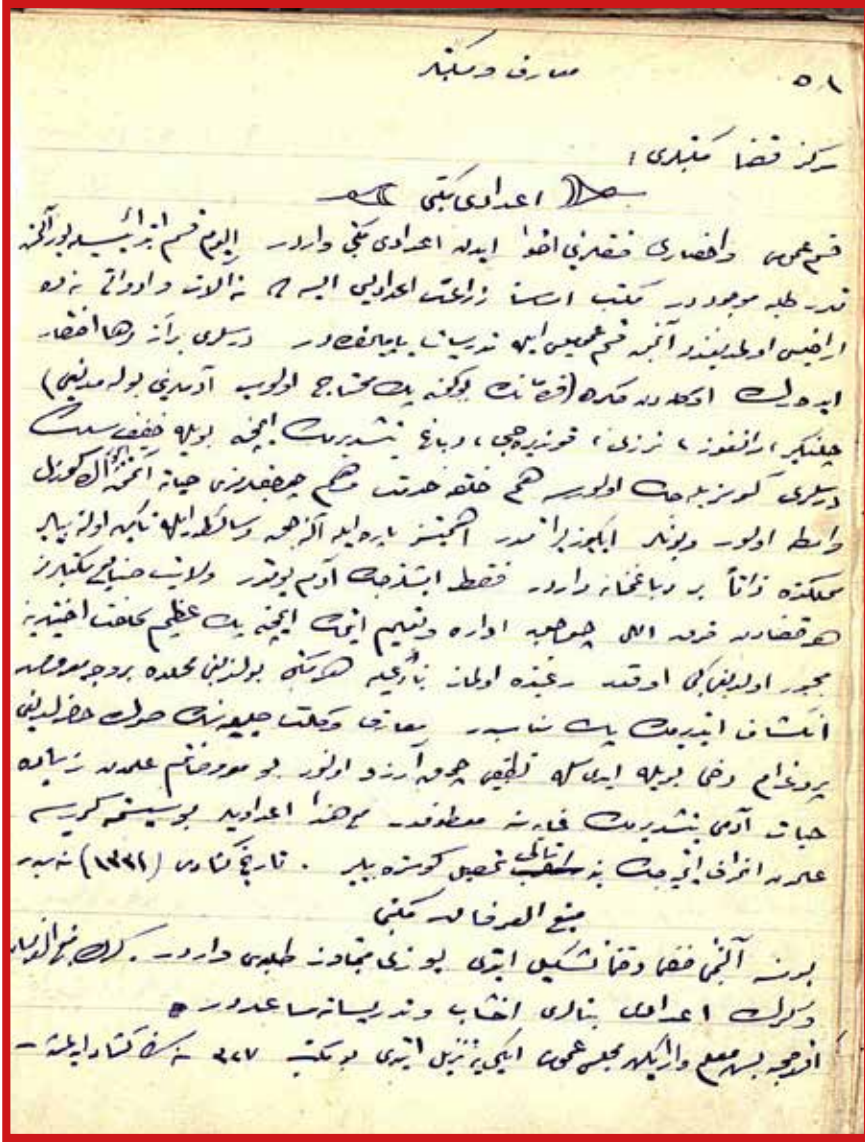
Ma'ârif ve Mektebler

Merkez kazâ mektepleri:

İ'dâdî Mektebi

Özgün metin

Kısm-1 umûmî ve ihtisârî sınıfları ihtivâ iden i'dâdî mektebi vardır el-yevm kısm-1 ibtidâ'iyesiyle yüz altmış kadar ta-

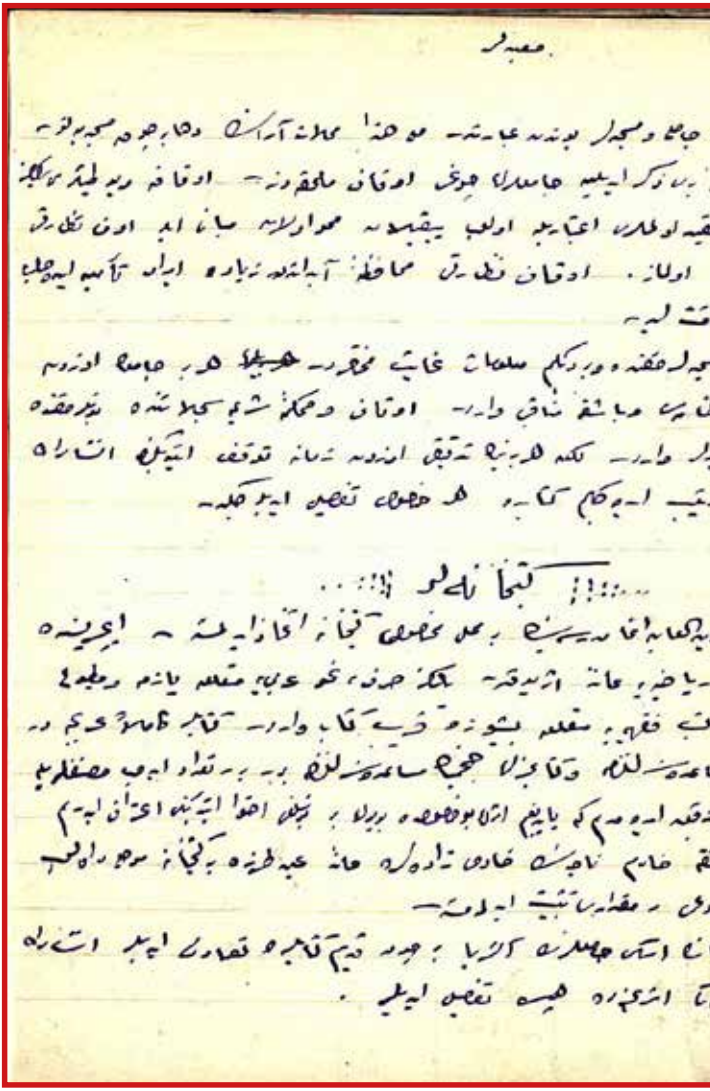

münâsibdir ma'ârif vekâlet-i celîlesinin son hazırladığı program dahi böyle idi ki tatbiki çok arzu olunur bu ma'rûzâtın 'ilmden ziyâde hayât adamı yetiştirmek gâyesiyne ma'tûfdur ma'ahâzâ idâdîler bu sisteme girse 'ilmden inhirâf itmeyecek yine sâni(?) tahsîl gösterebilir târîh küşâdı (1332) senesidir (Sapançalı, 1922: 51)

Karaman Lisesi (diliçi çeviri)

Genel bölümü ve özel sınıfla-

rı olan bir lisedir. Bugün başlangıç kısmında yaklaşık 160 öğrencisi vardır. Okul, ziraat lisesi olarak açılmış olsa da hem tarım alanında araç gereci hem de arazisi olmadığından genel lise programı ile eğitim öğretim yapmaktadır. Dersler biraz daha kısaltılsa ve öğleden sonraları hafif düzey meslek dersleri ile bugün Karaman'ın çok ihtiyacı olan çilingirlik, marangozluk, terzilik, kunduracılık, dericilik mesleklerine insan ye-

daha uygundur. Maarif Nezareti (Eğitim Bakanlığı) bu yönde bir program hazırlamıştı ve uygulanması da çok arzu edilir. Bu önerim bilgi öğretmekten daha çok hayat adamı (meslek sahibi insanı) yetiştirmek amacıyla bağlantılıdır. Bununla birlikte düz liseler bilgi öğretimin-den vazgeçmeden meslek eğitimi verebilir.

Karaman Lisesinin açılış tarihi Rumi 1332 Miladi 1916'dır.

Menba'u'l-İrfân Mektebi

Özgün metin

Bu sene altıncı sınıfı ve zahmen teşkil itdi yüzi mütecâviz talebesi vardır. Gerek Menba'ul-İrfân ve gerek i'dâdî binâları ahşâb ve tedrisâta müsâ'iddir.

Akdemce beş muallim var iken meclis-i umûmî ikiye tenzil itdi bu mektebi 337 senesinde küşâd idilmiştir (Sapançalı, 1922: 51)

Menbaulirfan İlkokulu (diliçi çeviri)

Bu yıl binbir zahmetle altıncı sınıfı da oluşturuldu. Yüzü aşkın öğrencisi vardır. Hem Menbaulirfan hem de lisenin binaları ahşap olup eğitim öğretime uygundur.

İlçe genel meclisi daha önce beş olan öğretmen sayısını iki-

tiştiren eğitim öğretim yapılsa hem halka hizmet edilmiş olur hem de hayata atılacak çocuklara bir güzel ortam yaratılmış olur. Üstelik 200 Osmanlı Lirası gibi önemsiz bir para ile gerekli araç ve malzeme sağlanabilir. Karaman'da zaten bir debağhane var ama orayı (modern) anlamda işletecek insan yoktur. İl merkezlerindeki sanâyi mektepleri (meslek okulları), her ilçeden 40-50 çocuğu almakta ve her türlü imkânsızlık ve ağır şartlar altında onlara eğitim ve öğretim yaptırmakta buna rağmen pek ilgi de görmemektedir. Bundan dolayı meslek okulunu bulunduğu şehirde açmak ve orada geliştirmek

ye indirdi. Bu okul Rumi 1337 Miladi 1921 yılında açılmıştır.

Midhat Paşa Mektebi

Özgün metin

Bu nâmda dört sınıflı bir ibtidî'î mektebi var iken meclis-i umûmî lagv itdi bin üç yüz hâneli kasabanın çocukları biri i'dâdiye mülhâk olmak üzere iki zükûr ibtidâ'isine inhisâr itdirildi hâlbuki binâsı da mevcûd olan bu mekteb lagv idilmemeli idi

Midhat Paşa İlkokulu (diliçi çeviri)

Dört sınıflı bir ilkokul olan Midhat Paşa Okulunu Karaman ilçe genel meclisi bu yıl eğitim öğretimden kaldırdı. 1300 hâneli Karaman'ın öğrencileri bir lise ve iki erkek ilkokuluna mecbur edildi. Üstelik binası da var iken bu okul lağvedildi.

Dâru'l-Huffâz

Özgün metin

İ'râbdan mahalli olmayacak bir mekteb de budur maksad senede iki nihâyet üç hâfız yetiştirmek ise bu yoksullukta senede beş yüz lira masraf harâm-ı kat'î ile harâmdır muallimine i'dâdi muallimleri misillü "800" gurus ma'âş tahsisi olunmuşdur yüze yakîn mahalle çocukları ufak bir ders-hâne de yığılmış tarz-ı atîk sıbyan tahsillerine devâm iderler ibtidâ'î programı orada cârî değil (..) altı yaşından on altı yaşına kadar muhtelif senelerde çocuklar vardır (315)'de te'sis olunmuş

Dâru'l-Huffâz (Hafızlık Okulu) (diliçi çeviri)

Karaman'da irabda mahalli olmayan (gereksiz) bir okuldur.

Yılda iki ya da üç hafız yetiştirmek için bu yoksullukta yıllık 500 Osmanlı Lirası masraf kesin kes haramdır. Lise öğretmenlerine verildiği gibi buranın öğretmenine 800 gurus maaş ödenmektedir. Yüz kadar mahalle çocuğu küçücük bir ders-haneye yığılmıştır. Eski usul öğretime devam etmektedir. İlkokul programı orada geçerli değil. Altı yaşından on altı yaşına kadar değişik yaşlardaki çocuklar bu okula devam ederler. Rumi 1315 Miladi 1889

Ana Mektebi

Özgün metin

İki muallimlidir yüze yakın ufak çocuklar terbiye ve idâre idiliyor ve çok fâidesi görülmektedir mektebin binâsı kâr-gîr ve beş odalıdır (333)'de te'sis olundu

Ana Okulu (diliçi çeviri)

İki öğretmen ve yüze yakın öğrenci ile eğitim öğretim verilen çok faydalı bir okuldur. Okul kargir ve beş odalıdır. 1917 yılında açılmıştır.

İnâs Şemsu'l-Ma'ârif Mektebi (Kız İlkokulu)

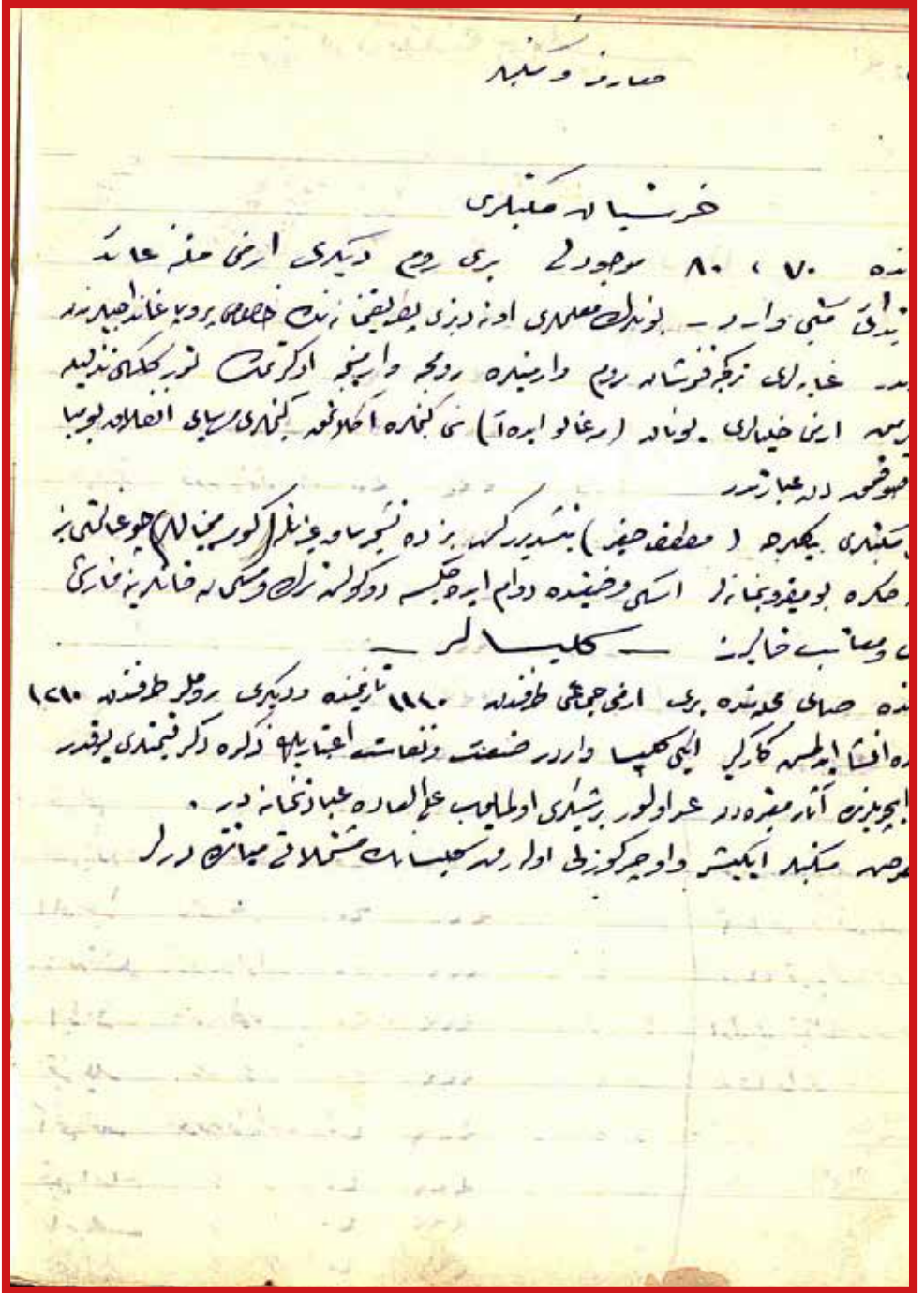
Özgün metin

Altı sınıf ve yüzden fazla talebeyi ihtivâ idiyor tadrîsâtı ider yalnız ciddi tahsil ve terbiye matlûb ise üç muallim azdır geçen seneye kadar altı muallim var iken üçünü meclis-i umûmî hazf itdi

Bundan mâ'adâ kaza dâhilinde inâs mektebi yokdur kazâ inâs mektebi 323 senesinde te'sis ve küşâd olunmuşdur. (Sapancalı, 1922: 52)

Resmî köy mekteblerinin Cedveli

Sıra	Mektebin bulunduğı köy	Hangi sınıfa kadar talebe olduğı	Tale besi nin mik dârı	Mek teb târî h-i küş âdı	Okul açılış tarihi milad ı	Mülâhâzât
1	Süleyman Hacı	Devre-i ûlâ iki	100	332	1916	El-yevm mülgâdır
2	Mes'ûdiye	“ “	40	332	1916	Bu dahi
3	Emînler	Devre-i tavassuta bir	50	325	1909	Bu dahi
4	Kızılyaka	Devre-i ûlâ iki	35	332	1916	Bu dahi
5	Manyan	“	40	332	1916	Bu dahi
6	Afgân	Devre-i mütevassıta bir	60	332	1916	Bu dahi
7	Sıdırva	“	50	325	1909	Bu dahi
8	Hâdim	“	50	332	1916	Muallimi vardır (Aşğı Hâdim)de bir mekteb daha vardır
9	Pirlevgond a	Devre-i ûlâ	60	302	1886	Muallimi vardır 332'de bir de inâs mektebi açılmışdır
10	Kızılca	Devre-i ûlâ	40	333	1917	Muallimi vardır
11	Gaferyâd	Bir mütevassıta iki	60	323	1907	Muallimi vardır
12	İlisıra	Âlî	60	325	1909	Muallimi vardır
13	Başkışla	Devre-i ûlâ	50	327	1911	Muallimi vardır
14	İbrala	Mütevessıta bir	50	323	1907	Muallimi vardır
15	Kızıllar	“ “	50	323	1907	Muallimi vardır
16	Agçaşehir	Devre-i ûlâ	40	328	1912	Muallimi vardır
17	Kılbasan	“	40	323	1907	Muallimi vardır
18	Bademli	“	40	333	1917	Muallimi vardır
19	Gâzîler	“	40	331	1915	Muallimi vardır
T			955			

bir eğitim öğretim isteniyorsa öğretmen sayısı azdır. Geçen yıla kadar altı öğretmen var iken ilçe genel meclisi üç kadroyu kaldırdı.

İlçede başkaca bir kız okulu yoktur.

Okul 1907 yılında kurulmuş ve açılmıştır.

Resmî Köy Mektepleri

Bu cetveldekilerden ma'âdâ Alata, Kongul, Mer-nik karyelerinde devre-i ev-

velîye şâmil bir mekteb daha vardır. (Sapanca, 1922: 53)

Hristiyan Mektebler

Özgün metin

Karaman'da 70, 80 mevcûd bir Rum diğeri Ermeni milletine âid iki ibtidâi mektebi vardır bunların muallimleri öteden beri Patrikhânenen husûsî propogandacılarından ibâret dir gâyeleri Türkçe konuşan Rum ve Ermenilere Rumca ve Ermenice öğretmek Türklüğün tezliliyle alışdırmak Ermeni hülyâları Yunan (Megalo İdea)sı gençlere anlatmak gençleri siyâsi infilâk bomba hâline sokmakdan ibâret dir

İngiliz mektepleri binlerde (Mustafa Sagir) yetiştirirken biz de yetiştirmek (?) gayretle (Köse Mihâller) çoğaltmalıyız harbdan sonra bu mikrobhaneler eski vaz'iyette devâm idecekse dökülen Türk ve Müslimân kanlarına karşı mes'ûl ve (....) kalırız.

Hristiyan okulları dilici çeviri

Karaman'da 70, 80 öğrencisi bulunan biri Rum biri Ermeni olmak üzere iki adet gayrimüslim ilkokulu vardır. Bunların öğretmenleri eskiden beri patrikhânenen seçilen özel propogandacılarıdır. Amaçları, Türkçe konuşan Rum ve Ermenilere, Rumca ve Ermenice öğretmek, Türklüğü aşağılamaya alıştırmak Ermeni (Ermenistan) hayallerini, Yunan megalo ideasını

gençlere anlatmak, gençleri siyasette patlamaya hazır bomba haline getirmektir.

Medreseler

Özgün metin

Karaman'da el-yevm 19 aded medrese mevcûd olup üç dânesi (medrese-i aliyye) teşkilâtına idhâl idilerek geçen seneden beri tedrîsât başladı mezkûr üç medrese şunlardır:

1-Yeni Dâire

2-Aga Dâire

3-Debbâghane Dâiresi

Her üç dâire 36 oda ve beş ders hânenen ibâret dir el-yevm seksen bir talebe mukayyed olup üç sınıfa munkasemdirler. Geçens en yalnız iki sınıfı mevcûd iken bu sene ki imtihanlar neticesinde üçüncü sınıf dahi teşkil edilmiştir

Muallimlerin ekseriyâ fahriyyen hıdmet iden mahalli müderris efendilerden ibâret dir işbu müderrislerin murâkabesi müftî efendinin riyâsetinde evkâf me'mûrî ile diğer üç medreseden mürekkeb (encümen-i aliyye)ye âid dir

Umûmiyetle 19 aded olduğu zikri idilen medreseler de şunlardır:

1-Emîr Mûsâ 2-Arslancı 3-Ca'ferzâde 4-Hacı İshak 5-Gözi Büyük 6-Yeni Minâre 7-Molla Fenârî 8-Dikbasan 9- Çelebi 10- Kadı Begzâde 11-Ali Dede 12-Yeni Dâire 13- Aga Dâiresi 14-Paşa Dâi-

resi 15-Siyâhser Sultân
16-Keşlî (?) 17-Kızıllar 18-
Ketânî (?) 19-Debbâghâne ve
Abdussamed medreseleri.

Bu medreselerden yalnız
üç yukarıda arz idildiği veç-
hile (medrese-i aliyye) nâ-
mıyla tedrisâta başlamış di-
ger on altısı mu'attaldır

Binâlarına gelince ekserîsi
müşrif-i harâb ve üç dört dâ-
nesi de enkâz hâlinededir. (Sa-
pancalı, 1922: 85)

Medreseler dilici çeviri

Karaman'da 1922 yılında 19
adet medrese vardır. 3'ü med-
rese-i aliyye teşkilâtına kabul
edilerek geçen yıl ile birlikte
eğitim öğretime başlamıştır.
Bu üç medrese şunlardır:

- 1.Yeni Daire
- 2.Ağa Dairesi
- 3.Debbağhane Dairesi

Her üç medrese de 36 oda ve
beş derslikten oluşmuştur. Bu-
gün 81 öğrenci kayıtlı olup üç
sınıfa ayrılmıştır. Geçen yıl iki
sınıf var iken bu yılki sınavlar
sonucunda üçüncü bir sınıf
daha açılmıştır.

Öğretmenler çoğunlukla gö-
nüllü hizmet veren yerel mü-
derris efendilerdir.

Bu müderrislerin denetimi
Karaman müftüsü başkanlı-
ğında Vakıflar memuru ile di-
ğer üç medreseden müderris-
lerce oluşturulan kurula (encü-
men-i aliyye) aittir.

Karaman'daki medreselerin
tamamı şunlardır:

- Abdussamed
- Aga Dairesi
- Ali Dede
- Arslancı

- Ca'ferzâde
- Çelebi
- Debbağhâne
- Dikbasan
- Emîr Mûsâ
- Gözi Büyük
- Hacı İshak
- Kadı Begzâde
- Keşlî (?)
- Ketânî (?)
- Kızıllar
- Molla Fenârî
- Paşa Dâiresi
- Siyâhser Sultân
- Yeni Dâire
- Yeni Minâre

Söylendiği üzere bu medre-
selerden sadece üçü, medrese-i
âliye tarzında derslere başla-
mıştır. Diğerleri çalışmamakta-
dır.

Binaları ise çoğunlukla ha-
rabeye dönmüştür. Üç dört
adedi ise tamamen enkaz duru-
mundadır.

Analiz

Karaman Lisesi analiz

Açılış amacı ziraat alanında
insan yetiştirmektir.

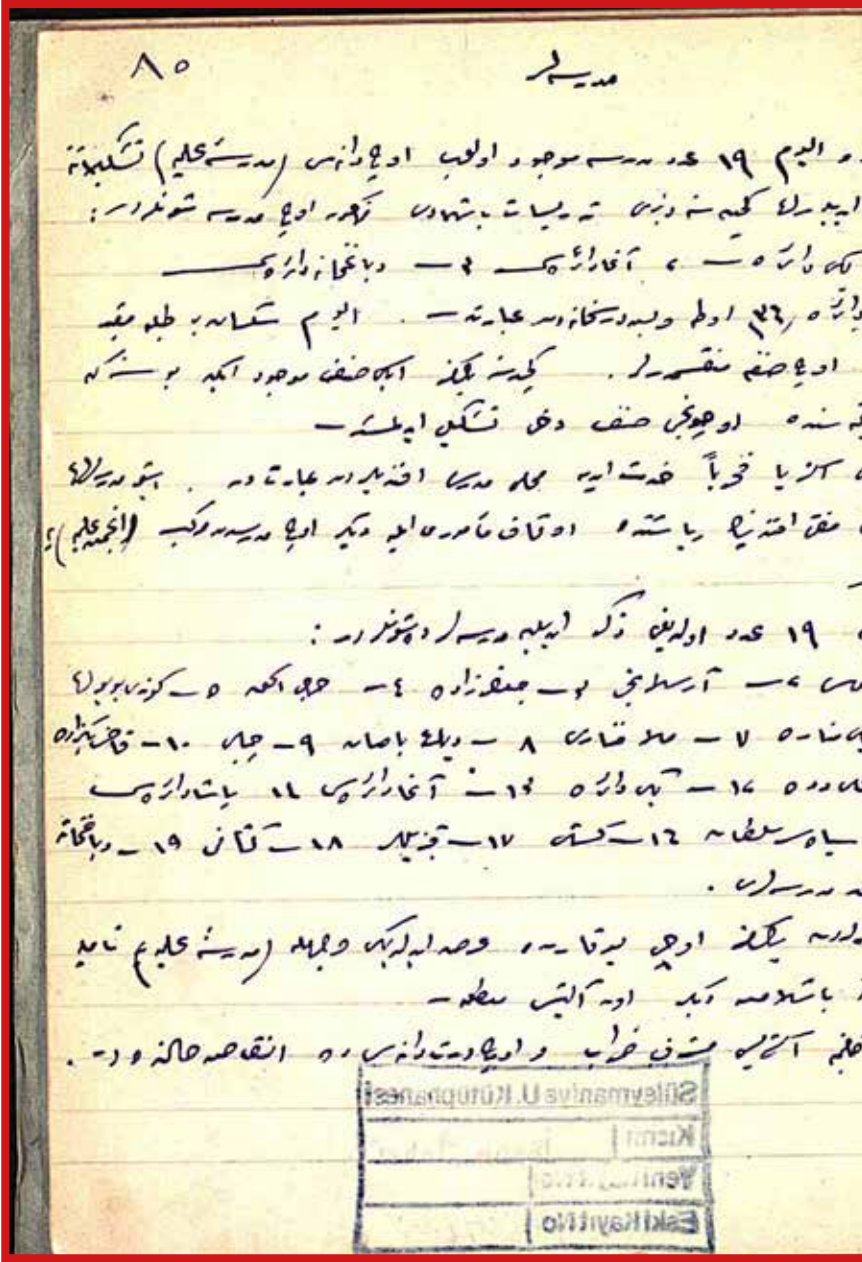
Gerekli tarım araç gereci ve
arazisi olmadığı için düz lise
programı uygulanmaktadır.

Karaman'ın çilingirlik, ter-
zilik, dericilik, kunduracılık,
marangozluk ve başka birçok
alanda meslek sahibi insanlara
ihtiyacı vardır.

İl merkezlerindeki (Konya)
meslek okulları, yeterli eğitim
öğretimi veremediği gibi yeter-
li ilgiyi de görememektedir.

Bundan dolayı her şehirde
bir meslek okulu açılıp yerinde
geliştirilmelidir.

Maarif Nezaretinin (Eğitim

Bakanlığı) son programı de bu yönde idi.

Bilgi öğreten liselerin programından vazgeçmeden meslek eğitimi bu liselerde verilebilir.

Karaman Lisesinin açılış tarihi Rumi 1332 Miladi 1916'dır.

Menbaulirfan analiz

Menbaulirfan'ın 1922'de al-

tıncı dersliği de eğitim öğreti-me açılmıştır.

Okulun öğrenci sayısı 100'ü geçmiştir. Buna göre dersliklerde ortalama 15-20 arası öğrenci vardır.

Hem Karaman Lisesinin hem de Menbaulirfan'ın binaları ahşaptır.

Hem Karaman Lisesinin hem de Menbaulirfan'ın bina-

ları eğitim öğretime uygundur.

İlçe genel meclisi, öğretmen sayısını beşten ikiye indirmiştir.

Burası 1921 yılında açılmıştır.

Midhat Paşa İlkokulu analiz

Midhat Paşa İlkokulu, 1922 yılında kapatılmıştır.

Dört sınıflıdır.

Karaman'da erkek öğrenciler için artık bir lise, iki ilkokul kalmıştır.

Hafızlık Okulu analiz

Sapancalı, farklı yaş gruplarından ve kalabalık öğrenci grubu ile kapasite fazlası ortamda eğitim öğretim yapılmasına ve yılda iki üç mezun olmasına ve öğretmeninin lise öğretmenleri ile aynı maaşı almasına bağlı olarak hafızlık okulunu gereksiz görmektedir.

Bir lise öğretmeni 1922 yılında 800 guruş maaş almaktadır.

Öğrenciler, küçücük bir odada yığılmış biçimde ders görmektedir.

Hafızlık okuluna alınan öğrencilerin alt yaş sınırı altı, üst yaş sınırı on altıdır.

Hafızlık okulunun açılma yılı Rumi 1335 Hicri 1899'dur

Ana Okulu analiz

Öğretmen sayısı ikidir

Öğrenci sayısı 100'e yakındır.

Derslik ya da oda sayısı beştir.

Binası kargir yani taş ya da tuğladır.

1917 yılında açılmıştır.

Înâs Şemsu'l-Ma'ârif Mektebi analiz

Înâs Şemsu'l-Ma'ârif Mekte-

bi bir kız okuludur.

Înâs Şemsu'l-Ma'ârif Mektebinin bugünkü anlamı; "eğitim öğretimin güneşi kız okulud"ur.

Öğrenci sayısı 100'e yakındır.

Öğretmen sayısı 6 iken ilçe genel meclisi tarafından 3'e indirilmiştir.

İlçede başka kız okulu yoktur.

Okulun kurulma ve açılma tarihi 1907'dir.

Resmî köy okulları çizelgesi analizi

II. Meşrutiyet sonrası yapılan düzenleme ile iptidaiyeler 6 (2+2+2) yıl olmuştur. İlk iki yıla devre-i evvel (birinci düzey), ikinci iki yıla devre-i vasatiye (orta düzey), üçüncü iki yıla da devre-i âliye (üst düzey) denilmiştir (Çelenk, 2008: 374).

Sapancalı çizelgede orta düzey için mütevevssıta sözcüğünü kullanmıştır.

Karaman'da iptidaiye (ilkokul) olan köy sayısı 19'dur.

Karaman'da iptidaiye açılan köyler: Afgân, Agcaşehir, Bademli, Başkışla, Eminler, Gafer-yâd, Gâziler, Hâdim, İbrala, İlisıra, Kılbasan, Kızılca, Kızıllar, Kızılyaka, Manyan, Mes'ûdiye, Pirlevgonda, Sıdırva, Süleyman Hacı

Karaman köylerinde okullar, 1907-1917 yılları arasında açılmıştır.

Karaman köy okullarına devam eden ya da kayıtlı öğrenci sayısı 955'dir.

Okul başına ortalama öğrenci sayısı 50'dir.

Tüm köy okullarında toplam

24 sınıf/derslik vardır.

Derslik başına düşen öğrenci sayısı 39,8'dir.

Karaman köylerinde bulunan devre-i evveli (birinci düzey) iptidaiye (ilkokul) sayısı 11'dir.

Karaman köylerindeki iptidaiyelerden devre-i evvel (birinci düzey) olanların sayısı 11'dir.

İptidaiyelerin devre-i evvel (birinci düzey) derslik/sınıf sayısı 15'dir.

Karaman köylerindeki iptidaiyelerden devre-i vasatiye (orta düzey) olanların sayısı 7'dir.

İptidaiyelerin devre-i vasatiye (orta düzey) derslik/sınıf sayısı 8'dir.

Karaman köylerindeki iptidaiyelerden devre-i âliye sahibi olanlar sayısı 1'dir.

İptidaiyelerin devre-i âliye (üst düzey) derslik/sınıf sayısı 1'dir.

Tabloya göre devre-i âliye sahibi tek köy İlisıra'dır.

Tabloya göre nahiye merkezlerinde ve büyük köylerde (Emînler, Afgân, Sıdırva, Hâdim, Gaferyâd, İbrala, Kızıl-lar) devre-i vasatiye (orta düzey) iptidaiyeler vardır.

Tabloda gösterilmese de Alata, Mernik ve Kongul köylerinde de devre-i evvel (birinci düzey) okul vardır.

Hristiyan okulları analiz

Karaman'da bir Rum ilkokulu, bir de Ermeni ilkokulu vardır.

Bu okulların herbirine 70 ya da 80 öğrenci devam etmektedir.

Öğretmenleri patrikhaneden seçilmektedir.

Karaman'daki Ermeni ve Rumlar Türkçe konuşmaktadır.

Okullarda Ermeni çocuklarına Ermenice, Rum çocuklarına Yunanca öğretilmektedir.

Okullar gerçekte Osmanlı, Türk düşmanlığı propagandasının merkezleri durumundadır.

Ayrıca ayrılıkçı Ermenistan fikirleri küçükten aşılana kadar.

Aynı şekilde Rum çocuklarına da Yunan megalomania aşılana kadar.

Ayrılıkçı düşüncelerle yetiştirilen her Ermeni ve Rum çocuğu, geleceğin Türk ve Müslüman düşmanı olmaktadır.

Sapancalı, ayrılıkçı propagandalara karşı çözüm önerisi dönemi tam yansıtmaktadır.

İngilizler Mustafa Sagîr yetiştiriyorsa biz de Köse Mihaller yetiştirmeliyiz.

Çünkü Mustafa Sagir, Hint asıllı bir İngiliz casusudur. Önce İstanbul'da saraya kadar girmiş istihbarat faaliyetlerinde bulunmuş sonra Ankara'ya kadar gelip Milli Mücadele ve Kuvâ-yı Millîye hakkında bilgiler toplayıp İngiliz istihbaratına bilgiler sağlamıştır. Casusluğu tespit edilerek 24 Mayıs 1921'de Karaoğlan Meydanı'nda (Ulus Meydanı) idam edilmiştir (Arslan, 1995: 187-222).

Sapancalı'ya göre Rum ve Ermeni ilkokulları düşman üreten mikrophanelerdir.

Savaştan sonra mutlaka buralar kapatılmalıdır ya değilse her dökülen Türk ve Müslüman kanından sorumlu olunacaktır.

Medreseler analiz

Sapancalı'nın Karaman med-

rese kayıtları, Osmanlı Karaman'ının medreselerine ait son tespitler olduğundan son derece önemlidir.

Metinde geçen medrese-i aliyye 1915'te açılmaya başlanan dâru'l-i hilafe medreseleri (günümüz imam hatip liseleri ve ilahiyatları) olmalıdır.

Buna göre 1921 yılında üç medrese, Yeni Daire, Ağa Dairesi ve Debbaghane Dairesi, yeni tip medrese (imam hatip) olarak eğitim öğretime başlamıştır.

Her üç yeni tip medresede beş derslik 36 oda vardır.

Öğretmenler, Karaman'dan gönüllü müderrislerdir.

Bunların denetimleri ncümen-i aliyye adlı kurul ile yapılmaktadır.

Medrese-i aliyye binaları

Sapancalı 19 adet medrese var demesine rağmen metinde 20 adet medrese göstermektedir.

Medrese-i aliye dışındaki medreselerde, "diger on altısı mu'attaldır" cümlesindeki mu'attal doğru okundu ise eğitim öğretim yoktur.

Bu medreselerden çoğu harabe durumunda iken üç dört adetinin binası tamamen enkaza dönüşmüştür.

Bu medreselerden Emir Musa, Yeni Minare, Molla Fenari, Dikbasan, Çelebi, Ali Dede, Ağa Dairesi, Debbaghane Dairesi, Siyahser Sultan, Kızıllar, Ketânî yerleri bugün de yaklaşık bilinen yerlerdir.

Değerlendirme

Sapancalı Hasan Hüsnü'nün 20. yy ilk çeyreğinde ve Osman-

lı'nın son yılındaki Karaman eğitim öğretimini ve kurumlarını konu alan adeta eğitim öğretimini röntgenini çeken yazısı, eğitimci olmasıyla da ayrıca önemlidir.

1922 yılında Karaman şehir merkezinde hem modern eğitim hem de geleneksel yan yana devam etmektedir.

Karaman merkezdeki medreseler de kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Müfredatı modernleştirilerek medrese-i aliyye yani bugünkü imam hatiplere denk üç (3) adet medrese açılmıştır. Diğer medreseler geleneksel yöntemlerle dini eğitim öğretime devam etmektedir.

Karaman'da eğitim öğretime devam eden kurum türleri

Karmaan'da eğitim öğretime devam eden eğitim öğretim kurum türleri, anaokulu, ilkokul, lise, medrese ve dâru'l-huffâz'dır.

Karaman kazası eğitim öğretim kurumları

Lise : Karaman İdadisi

Ortaokul : Karaman Rüşdiyesi (Sapancalı kayıt oluşturmamıştır.)

İlkokul (merkez) : Menba'u'l-İrfân Mektebi

Midhat Paşa Mektebi

Şemsü'l-Înâs Mektebi

Rum Mektebi

Ermeni Mektebi

İlkokul (köy) :

Afgân köyü, Agcaşehir köyü, Bademli köyü, Başkışla köyü, Emînler köyü, Gaferyâd köyü, Gâziler köyü, Hâdim köyü, İbra-la köyü, İlisıra köyü, Kılbasan

köyü, Kızılca köyü, Kızıllar köyü, Kızılyaka köyü, Manyan köyü, Mes'ûdiye köyü, Pirlevgonda köyü, Sıdırva köyü, Süleyman Hacı köyü,

Ana Okulu :Ana Mektebi

Medrese-i Aliyye : Yeni Daire, Ağa Dairesi, Debbaghane Dairesi

Medrese : Abdussamed, Aga Dâiresi, Ali Dede, Arslancı, Ca'ferzâde, Çelebi, Debbaghâne, Dikbasan, Emîr Mûsâ, Gözi Büyük, Hacı İshak, Kadı Begzâde, Keşlî (?), Ketânî (?), Kızıllar, Molla Fenârî, Paşa Dâiresi, Siyâhser Sultân, Yeni Dâire, Yeni Minâre

Karaman kazası eğitim öğretim kurumları sayısı

İdadi (lise) : 1

Rüşdiye (ortaokul) : 1 (Kayıt oluşturulmamış)

Müslüman erkek ilkokulları : 2 (Menbaulırfan ve Midhat Paşa İbtidaiyeleri)

Müslüman kız ilkokulları : 1

Ermeni ilkokulları : 1

Rum ilkokulları : 1

Ana okulu : 1

Köy ilkokulları : 19

Medrese-i aliyye : 3

Medrese (eski müfredat) : 16

Karaman'daki toplam eğitim öğretim kurumu sayısı: 46

Karaman eğitim öğretim kurumlarındaki derslik sayısı

Karaman İdadisi : 8⁽¹⁾

Köy okulları : 24

Menbaul'ırfan : 6

Midhat Paşa : 4

Ermeni ve Rum ilkokulları : 2

Kız İlkokulu (Şemsu-i İnas Mektebi): 6

Dâru'l-huffâz : 1

Medrese : 5

Karaman eğitim öğretim kurumlarındaki toplam derslik sayısı: 56

Karaman eğitim öğretim kurumlarındaki öğretmen sayısı

Karaman İdadisi : 12⁽²⁾

Köy okulları : 24⁽³⁾

Menbaul'ırfan : 5

Midhat Paşa : 4

Ermeni ve Rum ilkokulları : 4

Kız İlkokulu (Şemsu-i İnas Mektebi): 6

Ana Mektebi : 2

Karaman eğitim öğretim kurumlarındaki toplam öğretmen sayısı: 53

Karaman'da eğitim öğretime devam eden kız öğrenci sayısı

Kız İlkokulu (Şemsu-i İnas Mektebi): 100

Anaokulu : 50⁽⁴⁾

Ermeni ve Rum ilkokulları : 40⁽⁵⁾

Köy okulları : 470⁽⁶⁾

Karaman eğitim öğretim kurumlarındaki toplam kız öğrenci sayısı: 660

(2) Sapancalı bu konuda bilgi vermemiştir. Öğrenci sayısına göre 12 adet öğretmen olabileceği öngörülmüştür.

(3) Derslik sayısı başına öğretmen olacağı öngörülmüştür.

(4) Toplam öğrencinin yansının kız olacağı öngörülmüştür.

(5) Toplam öğrencinin yansının kız olacağı öngörülmüştür.

(6) Köy okullarındaki toplam öğrencinin yansının kız olacağı öngörülmüştür.

(1) Sapancalı bu konuda bilgi vermemiştir. Öğrenci sayısına göre 8 adet sınıf olabileceği öngörülmüştür.

Karaman merkezde eğitim öğretime devam eden toplam kız öğrenci sayısı: 190

Karaman'da eğitim öğretime devam eden erkek öğrenci sayısı: 190

Karaman İdadisi : 160

Köy okulları : 485

Menbaul'irfan : 100

Midhat Paşa : 80

Ermeni ve Rum ilkokulları : 40

Ana Mektebi : 50

Dâru'l-huffâz : 100

Medrese : 81

Karaman kazasında eğitim öğretime devam eden toplam erkek öğrenci sayısı: 1096

Karaman merkezde eğitim öğretime devam eden toplam erkek öğrenci sayısı: 611

Karaman merkezde eğitim öğretime devam eden toplam öğrenci sayısı: 801

Karaman merkezde modern eğitimine devam eden öğrenci sayısı: 620

Karaman merkezde medrese eğitimine devam eden öğrenci sayısı: 181

Karaman merkezde öğrenci sayısının genel nüfusa oranı; % 12,3

Karaman merkezde erkek öğrenci sayısının genel nüfusa oranı: % 9

Karaman merkezde erkek öğrenci sayısının erkek nüfusa oranı: % 18

Karaman merkezde kız öğrenci sayısının genel nüfusa oranı: % 3

Karaman merkezde kız öğrenci sayısının kadın nüfusuna

oranı: % 6

Sonuç

Osmanlı'nın son döneminde Karaman eğitim ve öğretimine ait Sapançalı'nın oluşturduğu içerik ve kayıt; Karaman'da eğitime erişimi, Karaman'da eğitimin insan kaynakları ve fiziki kapasitesini ortaya koymuştur.

Sapançalı, anlatımına kişisel değerlendirme ve öznel yorumlarını metinlerine katarak dönem olaylarını kaydetmiştir.

Bu rakamlar ve oranlar üzerinden bakıldığında Karaman'da eğitim öğretime katılım oranının dönemine normal ya da yüksek olduğu söylenebilir.

Sapançalı'nın anaokulu, iptidai, idadi konularında başlık açmasına rağmen Larende Rüşdiyesine dair hiçbir bilgi vermemesi ilginçtir.

Bu bilgiler yanında, döneme ait maarif arşivleri, muallim sicil defterleri, talebe sicil defterleri ve diğer eğitim kaynakları üzerinden yapılacak araştırma daha sağlıklı sonuçlar verecektir.

Kaynakça

Esat Arslan, 1921 Yılı İlk Yarısında Türk, Fransız- İtalyan Yakınlaşması Karşısında İngiliz Politikası ve Mustafa Sagir Olayı, Atatürk Araştırma Dergisi, C XI, S 31, Mart 1995, s. 187-222

Sapançalı Hasan Hüsni, Karaman Ahvâl-i İctimâ'iyeye, Coğrafiyye ve Târîhiyyesi, Karaman 1922, Süleymaniye Kütüphanesi, İhsan Mahvi Koleksiyonu, No: 66, 85 sayfa

Süleyman Çelenk, Türk Eğitim Tarihinde Lâikleşme Süreci, İlköğretim Online, C 7, S 2, 2008, s. 368-375

Konya Vilâyeti, Konya Vilâyet Sâlnâmesi, Konya Vilâyet Matbaası, Konya 1914